

Annak a bizonyos faragó háznak az először épült kapunak van egy stilizált mása. Azoknak a neve van rajta, akik ennek a tábornak a lakói voltak – miután átléptek ezen a kapun és egy másik jelképes világban találták magukat. Valami többlet képződött ott, mert közben megtanultak egy-egy szakmát, ott volt közöttük aki táncolni, énekelni tudott.

Négy öt helyen többé kevésbé sikerült ilyent felépíteni. Van Debrecenben, Kecskeméten, Győrött is formálódik.

Beszélek arról, hogy mi lenne itt a Magyar Művelődési Intézetben. Szeretnék Budapest környékén ilyen komplex műhelyt felépíteni pontosan azért, mert ha ez a bázis kiépül, lehetővé teszi a pedagógusoknak, hogy érzelmileg is belekósoljanak ebbe a világba, épp azért, hogy lássák-élvezzék, hogy ott mennyi minden történik. Táncolni is meg lehet tanulni, énekelni, faragni, szőni – ki-ki kedve szerint elmélyülhet egy-egy szakma megismerésébe.

Vannak elméleti szakembereink is, akik a hagyomány azon vonatkozásait elmondják, amire szükség van. Abban a szellemben, amelyet *Vishy Károly* fogalmazott meg: van ősi hagyaték, régi szállásföldről való hozomány, új környezetben gyűlt szerzemény, felülről érkezett szállomány, más népektől való kölcsönzés, van természetesen újabb önálló alakítás, vagy legalábbis olyan hasonítás (asszimiláció), mely esetleg magyarabb a magyarnál. Ha ebben a szellemben közeledünk ahhoz, amit hagyománynak nevezünk, akkor nem tévedhetünk el.

PÉTERFY LÁSZLÓ

Formák, tárgyak, anyagok a néphagyomány rítusaiban

Úgy hiszem, mindenkinek vannak ünnepekhez fűződő felejthetetlen emlékei, mint amilyenek a gyermekkori karácsonyok. A várakozás és izgalom, mely megelőzi a gyertyagyújtást, a gyertyafénytől csillogó karácsonyfadíszek, a csillagszóró sercegése, a jellegzetes karácsonyi ételek illata, a közösen énekelt énekek... Varázslatos és ismétlődő ünnep, melynek általában minden családon belül megvannak a hagyományai, de a mindenki számára ismert közös kellékei is! Hogy csak a legjellegzetesebbeket említsem: a karácsonyfa a díszével, az égő gyertyával vagy az azt helyettesítő égőkkel, az olyan ételek, mint a hal, a pulyka, a bejgli vagy ahol még ma is hagyományosan böjtöset esznek, a káposztaleves, a bableves, az alma, dió stb. A karácsonyi szokásokban gyakran kereszténység előtti évezredes, az emberiség egész történetét végigkísérő rítusokkal, eszközökkel találkozunk. Például a karácsonyfa, azaz a fa a termékenység, a megújuló természet ősi szimbóluma. A téli napforduló ünnepén a karácsonyfa ismerete előtt is vittek a házakba zöld ágakat. A gyertya a tüzet szimbolizálja, melynek ugyancsak termékenységvarázsló és tisztító erőt tulajdonít az emberiség, a keresztény szimbolikában Krisztus jelképe. A karácsonyfadíszek közül az alma termékenységi és szerelmi szimbólum, a karácsonyfán a bibliai paradicsom fájának a gyümölcsét is szimbolizálja.*

Ünnep, ünnepi szokások

Mit is jelent az ünnep? Olyan időszakot, mikor a közösség a megszokottól eltérő módon viselkedik. Az ünnepet mindenkor az ünnepi szokások jellemzik, valamint a különféle előírások és tilalmak. Az ünnepek jellemző típusai az alábbiak:

- naptári ünnepek (pl. karácsony, húsvét, pünkösd, jeles napok)
- az emberi élet ünnepei (pl. az ún. átmeneti rítusok a születéshez, lakodalomhoz, halálhoz kapcsolódók, a felnőtté válás ünnepei, mint pl. a legényavatás, az iskolai ballagás, az egyházi bérmálás illetve konfirmálás)

*„Az ünnep arca” címmel rendezett továbbképzést a Zsámbéki Tanítóképző Főiskola. Az Oskolnapokon hangzott el Tátrai Zsuzsanna és Erdélyi Zsuzsanna előadása is.

- gazdasági ünnepek (pl. szüreti, aratási ünnepek, disznótor, fonó-, tollfosztó végző ünnepségek)
- emlékünnepek (pl. fogadott ünnepek, politikai ünnepek, társadalmi rétegünnepek stb.)

A nagy egyházi ünnepek közös jellemzői voltak a hagyományos paraszti világban a következők:

- munkatilalom,
- templombajárás,
- ünnepi viselet,
- ünnepi étkezés.

Az ünnepek tehát a hétköznapitól eltérő magatartást követeltek meg. Az elmúlt évtizedek alatt kialakított és gyakorolt ünnepek a szó hagyományos értelmében nem voltak igazi ünnepek, mert csak legfeljebb nyomokban találhatunk a hétköznapitól eltérő magatartást.

Az ünnepeket minden emberi kultúra ismeri. Megünnepeljük az élet eseményeit, a születést a névadással, kereszteléssel, a felnőttkorba való átlépést a katolikusok a bérmálással, a protestánsok a konfirmációval, a zsidók a bar-micvával, az egykori falun a legényavatással, az iskolában a ma is jól ismert ballagással. Ünnepek kapcsolódtak a természet változásához, egy-egy sikeres munka befejezéséhez. Minden kultusz, minden vallás megteremtette a maga ünnepeit. Az ünnepek tehát különböző történeti korokban alakultak ki és alakulnak ma is, a szemünk láttára! A keresztény egyházi ünnepek a korábbi vallási rendszerekből, a helyi pogány hagyományokból formálódtak. Pl. a húsvét a zsidó egyházban az Egyiptomból való szabadulás, a kovásztalan kenyér ünnepe, a keresztény egyházban Krisztus feltámadásáé. Mindkét ünnep jelképe és jellegzetes étele a bárány. A húsvétot követő ötvenedik napon a zsidóság az aratásról és a törvényadásról emlékezett meg, ennek a helyére került a keresztény egyházban a pünkösd, a Szentlélek és az egyház megalapításának az ünnepe. Jellegzetes szimbóluma a zöld ág, mely mindezek mellett ősi, tavaszi hagyományokat is megőrzött.

A keresztény egyházban az ünnepek Jézus életéről, Szűz Máriáról, a szentekről való megemlékezés napjai, melyeknek általában kötött helyük van a naptárban, kivéve a húsvétot, mely ún. mozgó ünnep március 22 – április 25-e között. A húsvét függvényében változó idejű a farsang és a pünkösd is.

A vallási ünnepek mellett a történelem folyamán számos politikai és társadalmi ünnep alakult ki, pl. március 15., május 1., október 23., Gyermeknap, Pedagógusnap, Anyák napja stb.

Az emberi élet ünnepei természetesen nem lehetnek dátumhoz kötöttek, mint a naptári ünnepek, de bizonyos időszakhoz mégis kötődtek pl. a lakodalmak. A hagyományos magyar paraszti életben a lakodalom csak a farsang, a szüret időszakában lehetett, tilos volt adventben és böjtben. A gazdasági ünnepek ugyancsak bizonyos időszakhoz kötődtek, de helyileg kialakulhattak meghatározott jeles naphoz kötődő szokások is.

Az ún. fogadott ünnepek – melyek munkatilalommal, ájtatossággal, majd evéssel-ivással-tánccal jártak – általában valamilyen katasztrófából való megszabadulásról emlékeznek meg. Pl. Komáromban Péter-Pál nap utáni vasárnap valamennyi gyülekezet megemlékezett az 1783-i évi földrengésről.

A XIX. és XX. század fordulóján az ünnepek száma tájanként és felekezetenként is változott, pl. a római katolikus falvakban több a vallásos ünnep, mint a protestánsoknál.

A naptárreform következtében – a magyarok a XVI. században tértek át a Gergely-féle naptárra; az 1558-as országgyűlés tette kötelezővé – a szokások kettőződése állhatott elő, pl. évkezdő szokások lehetek karácsonykor, újévkor, vízkeresztkor, sőt a húsvéti ünnepekörben is.

Az ünnepi szokásokban sokféle eredetű elem figyelhető meg. Kimutathatók kereszténység előtti pogány elemek, melyek a vegetációhoz, az időjárásváltozáshoz kapcsolódtak. Kimutathatók antik, germán, szláv hatások. Az iskolák, majd az óvodák szintén hatással voltak a szokások alakulására. Gondoljunk csak a tanítók jövedelemkiegészítését szolgáló balázs- és gergelyjárásra, vagy a karácsonyi ostyahordásra.

A szokások keletkezése, népszerűvé válása néha ma is tettenérhető, mint ahogyan ezt az adventi koszorú vagy legújabban a Valentin nap bevezetése kapcsán látjuk. A Mikulás és a karácsonyfa eredetét is felderíthetjük. A német eredetű szokás a múlt század végén városi polgárok körében indult hódító útjára. A kereskedelem és az édesipar jóvoltából mára mindenki által jól ismert a Mikulás napi ajándékozás szokása. A karácsonyfa ugyancsak a múlt században a bécsi udvarból az arisztokrácia, majd a polgárság útján terjedt el. Ma már elképzelhetetlen nélküle a karácsony.

Az *ünnepi szokások* jellegzetessége, hogy a naptári ünnepek alkalmával énekelt vagy elmondott verssel, prózai jókívánságokkal házról-házra járva köszöntik a gazdát és a családját. Gyakran adományokat is gyűjtenek. A szokásnak különböző elnevezései ismertek. A *kántálás* a latin *cantare* = énekelni jelentésű szóból származik. Másodlagos jelentése a kéregetés. Ma elsősorban a karácsonyi énekkel való köszöntést jelenti. A kántálás régi diákszokás volt, mely a XVII. században élte a virágkorát, amikor a diákok csoportosan jártak névnapokon, lakodalmakkor köszönteni. A református iskolák megszüntették, de az elnevezése fennmaradt. A *mendikálás* ugyancsak latin eredetű kifejezés: *mendicus* = kéregető, koldus. Így nevezték a református kollégiumok kisdiaákjait, akik házról-házra járva mondták ünnepi köszöntőiket adományok fejében. A *koledálás* szláv eredetű kifejezés, mely karácsonyi éneket és adománygyűjtést jelent. Szűkebb értelemben a papok vízkeresztnapi alamizsnagyűjtését jelentette. Koledálásnak nevezték a tanító számára gyűjtő balázs- és gergelyjárás szokását, valamint a karácsonyi ostyahordást.

Az ünnepi szokások szereplői

A hagyományos paraszti világban nemekhez, korosztályokhoz, korcsoportokhoz voltak köthetőek a szokások gyakorlói. A szokás és a benne rejlő hiedelem halványulásával a hagyományos szempontok felbomlanak. Azok a szokások, melyeket kizárólag legények vagy kizárólag lányok gyakorolhattak, a gyerekek közé kerültek, végül pedig a cigányságnál jelentek meg töredékesen adománygyűjtés céljából.

Voltak olyan ünnepi szokások, melyeket hagyományosan kizárólag férfiak gyakorolhattak, pl. lucázás, regölés, farsangköszöntés, vénlánycsúfolás. Lányok, később kislányok jártak pünkösdőlni, kiszebabát hordani, villózni. A téli ünnepkörben a férfiak, fiúk, a tavasziban a lányok játszották a fontos szerepet. A hallgatóság is többnyire meghatározott volt a szokás céljának megfelelően. Pl. a lucázók bőségvarázsló szövege ugyan a család minden tagjára vonatkozott, de elsősorban a tyúkok termékenységvarázslása, a tojásbőség elősegítése volt a cél, ezért a lucázók éneke a gazdasszonynak szólt, akárcsak a pünkösdőlké. A dunántúli pünkösdi királynéjárás végén ugyanis a kiskirálynőt magasra emelték a következő szavak kíséretében: „Ekkora legyen a kentek kendere!” A kender megmunkálása hagyományosan női munka volt.

A népszokások egy-, kétszemélyes köszöntőktől a dramatikus játékokig, népi színjátékokig igen széles skálán mozognak. Kisebb vagy nagyobb előkészületet igényeltek. Rése lehetett a jelmez és a maszk, különféle eszközök elkészítése is. A szokás szereplői házról-házra jártak, vagy végigvonultak a falu utcáján vagy utcáin. Az is szokás volt, hogy csak bizonyos helyeket kerestek fel, amint amilyen pl. a fonó, a tollfosztó.

A házról-házra járó szokásoknál engedélykérés, beköszöntés után adták elő a szokást, melynek szöveg, ének, dallam, tánc és gesztus egyaránt része lehetett. A jókívánságok, búcsúzkodás után került sor az adományok átvételére, melyekhez többnyire megfelelő alkalmatosságokat vittek, kosarat, nyársat, zsákot. A leggyakoribb adományok télen szalonna, kalácsféle volt, tavasszal inkább tojás. Almát, diót is adtak, pénzt csak újabban. a tanító számára zsírt, babot, lencsét is gyűjtöttek.

A köszöntők jó részében rálelhetünk a színjátszás ősi formájára, az *alakoskodásra*. Jellegzetes formája az állatalakoskodás. A magyar hagyományban leggyakoribb volt a ló-, kecske-, medve-, gólyamaszkos alakoskodás, főként farsangkor. A néphagyományban szerepelnek ünnepeken, jeles napokon fehér leples alakok, növényi mezes alakok. Férfi-női ruhacsere elsősorban a farsangi szokásokra jellemző. Alakoskodás az emberiség történetében minden népnél és kultúránál ismert. Gyakran az ősök szellemét, iste-

neket, démonokat így személyesítenek meg. A keresztény egyház tiltotta és pogány szokásnak tartotta.

Az *álarc* az arc fedésére vagy elváltoztatására szolgál. Ábrázolhat emberi arcvonásokat, arckifejezéseket, de valódi vagy képzelt élőlényeket is. Készülhet bőrből, fából, textíliából, tollakból stb. Az emberiség történetében a természeti és kultúrnépeknél egyaránt szerepel mágikus-vallásos szertartásokban. Pl. ha egy nép valamilyen állatostól eredezteti magát, az álarc és maszk a totemállat megelevenítésére szolgált. Az álarc fontos kelléke a színhátékoknak. Pl. az ókori görög és római színpadokon a szereplők jellegzetes maszkokat viseltek. Az álarc viselését is tiltott a keresztény egyház, a barokk kor hozta ismét divatba, elsősorban farsang alkalmával. A magyar néphagyományban az álarcoknak nincs különösebb jelentősége, legalábbis pl. a busóálarcokhoz hasonlítva. Leggyakrabban korommal, lisztel fedték az arcukat.

Zöld ág, tűz, víz, zajcsapás

Az egyházi ünnep sok esetben szinte csak keretül szolgál a szokásoknak és hiedelmeknek, amelyeknek a célja a következő esztendő szerencsésének, bőségének az elősegítése volt. A vallásos, mágikus cselekményekben, az ünnepi szokásokban olyan ősi eszközök kapnak szerepet, mint a tűz, a víz, a zöld ág, a zajkeltő eszközök, s a velük kapcsolatos rítusok.

A *tűz* alapelem, a víz ellentétpárja, ősidőtől fontos jelkép. A lélek és a szerelem jelképe. Egyetemes szokás újúözek gyújtása bizonyos ünnepeken, a napfordulókon különösen. Pl. Szent Iván napján, június 24-én a nap évenkénti megújulását kívánták mágikus módon elősegíteni. Keresztény magyarázatot is adtak: „Annak növekednie kell, nekem pedig alábbszállanom.” (*János 3:30*) A növekedés a téltől nyárig hosszabbodó nappalokra, az alászállás a nyártól télre rövidülő napokra is érthető. A tüzet át is ugrálták, felette vagy benne növényeket pároltak, füstöltek, hogy ezzel gyógyító erejüket megnöveljék. Tűzbe vetnek minden olyan tárgyat, mely nem dobható el, pl. haj, köröm, szentelmények, de a halottaknak szánt ételeket is. Éppen a Szent Iván napi tűz nevezetes arról is, hogy hagyományosan azok az édesanyák, akiknek elhalt kisgyermekük volt, a tűzbe vetettek gyümölcsöt, többnyire cseresznyét, hogy a túlvilágon ily módon juttassák gyermeküket a csemegéhez.

A tűzgyújtás ismert módja és a naptári ünnepeken gyakran előfordul a gyertya. A keresztény szimbolikában Jézus jelképe, aki elhozta a megváltás fényét. A zsidóknál az ártó démonok távoltartására gyújtanak gyertyát születéskor, halálkor. Ünnepeles gyertyagyújtás kapcsolódik a chanuka ünnepéhez is. A római katolikus vallásban a szentelt gyertya végigkíséri az ember életét. Gyertyát vittek hagyományosan a keresztelőkre, gyertyás táncot jártak a lakodalomban, gyertyát gyújtottak a haldokló és a halott mellett. A halottak emlékére is gyertyát gyújtunk. Gyertya ég a karácsonyfán, az adventi koszorún, a születésnap tortán. A tűz tehát elsősorban gyertya formájában ma is része ünnepi szokásainknak.

A *víz* a megtisztulás, a termékenység jelképe. Alapelem, a tűz ellentétpárja. Különböző vallásokban a testi és lelki megtisztulást szolgálja. A keresztény egyházban a szentelt víznek óriási jelentőséget tulajdonítanak a bölcsőtől a koporsóig. Számos népszokásban jut fontos szerep a víznek, melyet különleges időpontban, különleges módon kell beszerezni. Pl. se jövet, se menet nem szabad megszólalni. A hazavitt aranyosvíz, szótlan víz hatását fokozni lehet a beletett piros almával, piros tojással, pénzdarabbal. Jeles alkalmak az ilyen vízben való mosdásnak karácsony és húsvét. Egészségvarázsló, szépségvarázsló erőt tulajdonítottak neki. A vízzel kapcsolatos ma is élő szokás a húsvéti locsolás. A „vízbevető-vízbehányó hétfő” elnevezés tanúsítja, hogy húsvét hétfőn korábban a lányokat a kúthoz hurcolták és vederszám hordták rájuk a vizet. Egyértelmű termékenységvarázsló rítus, mely ma szagos vízzel történő locsolássá szelídült.

A *fa* az életet, az örök fejlődést, növekedést jelképezi az emberiség számára. Az ún. „világfa” a sámán és a mesehős számára az égbe és az alvilágba jutás eszköze. A magyar népszokásokban az életet és a termékenységet jelképezi a feldíszített fa vagy faág: a lakodalomban az ún. „életfa”, a május elsejére vagy pünkösdre állított, szerelmi aján-

déknak is gyakran beillő májusfa, a téli ünnepkörben a karácsonyra kihajtatott, házasságjósító katalin-, luca- vagy borbálaág (ha karácsonyra kizöldül, a leány közeli férjhezmenetelét jósolja). A kereszténység életfája a kereszt. A paradicsombéli életfa kései utóda a karácsonyfa. A zöld ágaknak a különböző ünnepeken, Szent György napkor, húsvétkor, pünkösdkor gonosz, rossz szellemeket elhárító szerepet tulajdonítottak. A zöld ág egyházi megfelelője a virágvasárnapi barka, melyet a néphit a villámcsapás elhárítására tartott alkalmasnak. A tavasz behozatalának jelképezésére a fiatal lányok, és volt, ahol a legények is végigvonultak a falu utcáin a közismert „Bujj, bujj zöldág, zöld levelecske...” kezdetű gyermekdal kíséretében, egymás karjai alatt. Gyakran zöld ágakért mentek a közeli erdőbe és azt szórták szét az utcákon, ezzel jelképezve a tavasz behozatalát a tavaszi vasárnapokon, különösen virágvasárnap, húsvétkor és pünkösdkor.

A *zajcsapás* célja minden népnél ősidőktől fogva az, hogy a gonosz, rossz szellemeket elriassa és a termékenység szellemét felébressze. Sor került rá az emberi élet fordulóin éppúgy, mint a naptári ünnepeken. Legismertebb ma a szilveszteri lármázás. Farsangkor a vénlányokat csúfolták nagy zajjal, nagyszombaton a férgemet igyekeztek ily módon elűzni.

Ünnepi ételek

Bizonyos ételek megkülönböztetett szerepet kaphatnak az ünnepeken. Ezek közül néhány jellegzetes emelek ki. Milyen jelentést hordoz a bor, a kenyér, a hal, a disznó-, a baromfihús, az alma, a dió, a tojás és a fokhagyma?

A *bor* az életnek és a halhatatlanságnak a jelképe. A bort gyakran azonosították az emberi vérrel. Az Újszövetségben Krisztus vérének jelképezi, utalva Krisztus szavaira az utolsó vacsorán: „Ez az én vérem”.

A *kenyér* az életet, a bőséget és a jólétet jelképezi. Az Utolsó Vacsorán Krisztus kenyérnek nevezte a saját testét. Az ünnepeken különleges jelentősége van a kenyérnek és a kalácsnak. Új házba kenyeret és sőt visznek. Évkezdő szokásként az egész kenyeret és a kalácsot azért teszik az asztalra, hogy ezzel biztosítsák a következő esztendőre is.

A kenyér sütését előírások és tilalmak szabályozták. Például úgy vélték, ha valaki nagypénteken kenyeret süt, a kenyér, vagy aki süti, kővé válik.

A *hal* a termékenység és a bőség szimbóluma, a keresztény egyházban Krisztus jelképe. Jellegzetes böjti eledel, különösen karácsonykor.

A *bárány* áldozati állat, mely a születést és az újrakezdést szimbolizálja. A fehér bárány az ártatlanság, a fekete a rossz ember jelképe.

A *disznó* húsa a bőséget és a falánkságot jelképezi. Az ókorban a téli napforduló idején disznó áldozatot mutattak be. Szilveszterkor és újévkor ma is inkább disznóhúst eszünk, azzal a ma már tréfásnak ható indokkal, hogy a disznó előretúrja a szerencsét. A *baromfi* húsa meg ilyenkor tilalmas, mert kikaparná, vagy más nézet szerint elrepítené a szerencsét. Bőség- és egészségvarázsló célzattal ették Márton napon (november 11.) a ludat. A tyúkok tojáshozamához pedig számos hiedelem és szokás kapcsolódott különösen Luca napkor és karácsonykor.

Az *alma* termékenységi-szerelmi szimbólum. A Közel-Keleten a gránátalmának és fügének tulajdonítanak hasonló jelentést. Az alma ott szerepel a Bibliában Ádám és Éva történetében. Az almát már az ókori mitológia is mint a halhatatlanság gyümölcsét emlegette. Egész Európában és a magyar néphagyományban is számos jóslás, varázslás kapcsolatos az almával. Nagy ünnepeken a víz hatását vélik fokozni vele. Palóc vidéken él az a szép szokás, hogy karácsonykor egy szép almát a család fő anyai cikkelyre vág, ahányan az asztal körül ülnek. Mindenkinek ad belőle. A magyarázat szerint azért, ha valaki év közben eltévedne, erre a közösen elfogyasztott almára gondolva visszataláljon.

A *dió* a bölcsesség szimbóluma, Krisztus jelképe is. Karácsonykor jellegzetes böjti étel volt, sőt jósoltak is belőle. Mindenki vett egy diót, az akié belül hibás volt, annak betegséget, sőt halált jósolt.

A *tojás* az újjászületés, termékenység jelképe, a keresztény vallásban a feltámadás szimbóluma. A világ keletkezésének ősi jelképe. A sírokban világszerte találtak tojásokat,

mert a tojást a kereszténység előtt is az újjászületés jelképeként tartották számon. A magyar néphagyományban a tojás is sokszor előfordul, tettek pl. az újszülött első fürdővízébe, tojást gurítottak néhol a menyasszony széke alá. Luca napkor, karácsonykor, húsvétkor vannak tojással kapcsolatos szokások. A húsvéti locsolás viszonzásaként szerelmi ajándék, fehérvasárnap a barátságkötés záloga.

A *fokhagyma* egészségvarázsló, rontáselhárító, gyógyító erejű növény. Az év jeles napján az ajtót, ablakot kenték meg vele, ember, állat homlokát. Karácsonykor mézzel, borssal ették, hogy erősek, egészségesek legyenek.

Ünnepek ma és holnap

Ünnepek, ünnepi szokások, s azokhoz kapcsolódó tárgyak mindig lesznek. Jelenleg a változás időszakát éljük. Elmaradtak évtizedeken át szervezett politikai és társadalmi ünnepek, mint a Forradalmi Ifjúsági Napok a március 15-e háttérbe szorítására. Egyik napról a másikra eltűntek a kívülről erőltetett április 4., november 7. Május 1. és augusztus 20. megváltozott tartalommal és formával alakul át. Ismét visszakapják régi rangjukat az egyházi ünnepek. Jelenleg a pünkösöd ismét kétnapos ünneppé vált. Új politikai ünnep október 23. Még kérdés, hogy mi is lesz a Nőnap, a Gyermeknap, a Pedagógusnap sorsa?

A *Nemzetközi Gyermeknap* a Nemzetközi Demokratikus Nőszövetség javaslatára 1950 óta létezik. A II. világháború előtt is volt gyermeknap: az árva gyerekek számára rendeztek gyűjtést. A Nemzetközi Gyermeknap szervezésében társadalmi és politikai intézmények vettek részt. A *Pedagógusnap* újabban kialakított ünnep, melyet a szocialista rendszerben élő országok hoztak létre. Ugyancsak nem nagyon régi ünnep az *Anyák napja*, melynek a léte nem bizonytalan. E század huszas éveiben amerikai mintára honosították meg. Rohamosan terjedt, hivatalos ünnep, de bensőséges családi ünnep is. Ugyancsak amerikai mintára 1906-an kezdték a *Madarak és fák napját* ünnepelni. A mai környezetvédelem szép előpéldája.

Ünnepeket lehet teremteni, elsősorban újrateremteni, hiszen ma már a sajtó, rádió, főként a televízió, a reklámok, a kereskedelem rohamosan el is terjesztheti. Legyen az bármilyen ünnep, újra meg újra rátalálhat a hagyományos formákra, tárgyakra és anyagokra. Mértékkel és ízléssel mindnyájan részeseek lehetünk – különösen a pedagógusok – ünnepeink tartalmassá tételében. A helyi hagyományok újraélesztésével, a családi hagyományok fenntartásával, évenkénti ismétlésével, gazdagításával nyerhetik vissza az ünnepek tartalmukat és formájukat.

TÁTRAI ZSUZSANNA

„Tánchagyományunk nemzeti kultúránk egyik legvonzóbb ága”

Berzsenyi Dániel, aki büszkén vallotta, hogy „Én egykorum között legelső magyar táncos voltam...”, 1830 februárjában levélben mond köszönetet Széchenyi Istvánnak, Wesselényi Miklósnak mindazért, amit a magyar kultúra felemelkedésért tesznek és ajánlanak. Felhívja a figyelmet arra, hogy a nemzeti kultúra megteremtésében a görög példát is követnünk kellene. Amint írja: „ha már nemcsak Platónról, de minden borbélytól tudjuk, hogy a Múzsák gymnastika nélkül a lelket és testet disszonanciába hozzák, s egyebet nem adhatnak, mint nyomorék phantastákat, hypochondristákat s nyelvzavaró bábelizmust.” A görög példa, a múzsák és a gimnasztika harmóniájának a megvalósítására a magyar táncot ajánlja, s ezt így indokolja: „Én a magyar muzsikában és táncban ideált látok, s azt hiszem, hogy nemzetünknek aesthétias culturájának kellett lenni, s hogy eleinknél a magyar tánc nemcsak multság, hanem legvalódibb aesthétias gymnastika volt, amint egész természete mutatja...” További részletek gondolatmenetéből: „A mi táncaink